

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όρ.), 10674 Αθήνα, τηλ: 210 7233221-2; φαξ: 210 7233217;

e-mail: info@nchr.gr, website: www.nchr.gr

**Απάντηση στην καταγγελία της «Επιτροπής για την Αναγνώριση της
ελληνικής θρησκείας του Δωδεκάθεου» για παραβίαση των ανθρωπίνων
δικαιωμάτων**

Η Ολομέλεια αφού άκουσε την προφορική ανάπτυξη της Εισήγησης του Επιστημονικού Συνεργάτη της κ. Γιάννη Κτιστάκι, η οποία είχε αποσταλεί ταχυδρομικώς προ της συζήτησης σε όλα τα μέλη της Επιτροπής, προχώρησε στη συζήτηση επί αυτής. (Στην παρούσα επισυνάπτεται αντίγραφο της εισήγησης που αποτελεί μέρος της παρούσας).

Στη συνεδρίαση κλήθηκαν να παραστούν δύο αντιπρόσωποι της Επιτροπής του Δωδεκάθεου, προσήλθαν δε οι κκ. Παναγιώτης Μαρίνης και Άγις Μαρίνης (πατέρας και γιος).

Τον λόγο έλαβε ο πατέρας, ο οποίος αναφέρθηκε στη γραπτή διαμαρτυρία της Επιτροπής του και επισήμανε κυρίως τη μη απάντηση εκ μέρους του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων σε αίτημά τους για ίδρυση ευκτήριου Οίκου για τις λατρευτικές εκδηλώσεις της 'Θρησκείας' του Δωδεκάθεου. Στο κύριο μέρος της ανάπτυξής του αναφέρθηκε στη νομολογία του ΕΔΔΑ κατά της Ελλάδας για θέματα θρησκευτικής ελευθερίας και απείλησε για νέα καταδίκη της. Στη συνέχεια απήντησε σε ερωτήσεις μελών της Επιτροπής, όπως προκύπτει από τα πρακτικά της Συνεδρίασης.

Μετά την αποχώρηση των κ.κ. Μαρίνη άρχισε η συζήτηση.

Τα ανακύψαντα θέματα ήταν κυρίως δύο :

Το πρώτο, αν η ΕΕΔΑ θα έπρεπε να προβεί στην επισήμανση της υποχρέωσης της Πολιτείας να δώσει απάντηση στους προσφεύγοντες.

Το δεύτερο, αν θα έπρεπε να εισέλθει και στην ουσία του θέματος και να εκφράσει απόψεις.

Επί του πρώτου. Οι λάβοντες τον λόγο υποστήριξαν ότι η Πολιτεία οφείλει να απαντήσει χωρίς άλλη βραδύτητα. Αντίθετες απόψεις δεν προβλήθηκαν επ' αυτού.

Επί του δεύτερου. Το θέμα έθεσαν τα μέλη της ΕΕΔΑ κκ. Γ. Γουσέτης, Ι. Ιωαννίδης, Κ. Παπαϊωάννου, Α. Τάκης, Α. Θεοδωρίδης, που υποστήριξαν τη μη είσοδο στην ουσία του αιτήματος των παραπονούμενων. Διαφώνησε η Πρόεδρος, η οποία υπενθύμισε ότι ως τώρα η ΕΕΔΑ εκφράζει στις γνωματεύσεις και προτάσεις της θέσεις επί της ουσίας του κάθε θέματος. Στην προκειμένη περίπτωση, αν εισέλθουμε στην ουσία, θα πρέπει να αποφανθούμε αν ευσταθούν οι αντιλήψεις των παραπονουμένων περί Δωδεκάθεου σαν σύγχρονης γνωστής θρησκείας καθώς και το συναφές αίτημα των αιτούντων για ίδρυση Ευκτήριου Οίκου.

Κατά τη συζήτηση πολλά μέλη υποστήριξαν την αποφυγή έκφρασης οιασδήποτε άποψης επί της ουσίας και τον περιορισμό μας σε έντονη σύσταση προς την Πολιτεία να απαντήσει το ταχύτερον στους αιτούντες.

Μετά σχετική πρόταση, μάλιστα, του εκπροσώπου του Συνηγόρου του Πολίτη κ. Α. Τάκη, της εκπροσώπου του ΠΑΣΟΚ Επίκ. Καθηγήτριας Λ. Διβάνη και της εκπροσώπου του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες Κας Α. Αργυροπούλου-Χρυσοχοΐδου, που ζήτησαν να απαλειφθούν κάποιες εκφράσεις της Εισήγησης του κ. Κτιστάκι ως 'απαξιωτικές' για τη 'θρησκεία' των αιτούντων, αποφασίσθηκε, μετά πρόταση της Καθηγ. Ξ. Πετρινώτη, να τροποποιηθεί η διατύπωση της παρ. 4, σελ. 2 της Εισήγησης του κ. Κτιστάκι ως εξής: *«Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει η ΕΕΔΑ χωρίς να υπεισέλθει στο ερώτημα αν η εν λόγω συσσωμάτωση ιδεών συνιστά είτε «γνωστή θρησκεία», υπό το φως του άρθρου 13 του ελληνικού Συντάγματος, είτε θρησκευτική ή φιλοσοφική πεποίθηση, υπό το φως του άρθρου 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και 18 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα.»*

Διαφωνίες διατύπωσαν για τις παραπάνω θέσεις ο κ. Πράσινος και ο κ. Κονιδάρης ως εκπρόσωποι Υπουργείων, ο πρώτος του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ο δε δεύτερος του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Διαφώνησαν, επίσης, η Πρόεδρος και ο Καθηγητής κ. Κλαμαρής, εκπρόσωπος της Ν.Δ.

Ο κ. Πράσινος διατύπωσε και εγγράφως την άποψή του ως εξής:

Μόνη η επίκληση και κατ' ακριβολογία η οικειοποίηση από ομάδα προσώπων ορισμένης νεκρής από αιώνων θρησκείας, όπως είναι σύμφωνα με τα ιστορικο-επιστημονικά δεδομένα η αρχαιοελληνική θρησκεία του Δωδεκάθεου, δεν είναι ικανή να προσδώσει ζωή και να επιφέρει ανάσταση στη νεκρή θρησκεία. Ούτε επίσης η συσσώματωση σε μία τέτοια προσπάθεια μυθολογικών, ιστορικών και άλλων αναζητήσεων συνεπάγεται αναβίωση της πάλαι ποτέ υπαρξιάς θρησκείας.

Ως εκ τούτου, ελλείπει δε άλλων στοιχείων, από τα οποία να δύναται να στοιχειοθετηθεί κρίση περί του αντιθέτου, στην προκειμένη περίπτωση δεν συντρέχει το στοιχείο της ύπαρξης θρησκείας, το οποίο αποτελεί προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 13 Σ και του συναφούς άρθρου 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Περαιτέρω, ανεξαρτήτως δε των ανωτέρω, από την μη ρητή απάντηση του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων στην αίτηση της ως άνω Επιτροπής για χορήγηση σε αυτήν άδειας ίδρυσης ευκτήριου οίκου, ουδόλως παραβλέπεται το εκ του άρθρου 13 Σ δικαίωμα της αιτούσας Επιτροπής, να προσφύγει δικαστικώς κατά της σιωπηράς άρνησης της Διοίκησης και να επιτύχει την ικανοποίηση του δικαιώματός της, εφόσον φυσικά κριθεί τούτο βάσιμο. Μάλιστα δε μία τέτοια ικανοποίηση έχει το πλεονέκτημα ότι γίνεται κατά τρόπον οριστικό και αμετάκλητο, ενόψει της Συνταγματικής διάταξης η οποία υποχρεώνει τη Διοίκηση σε συμμόρφωση προς τις δικαστικές αποφάσεις.

Τέλος, είναι κατ' αρχήν ορθή η άποψη ότι η ευχέρεια του ενδιαφερομένου να προσφύγει δικαστικά κατά της σιωπηρής άρνησης της Διοίκησης δεν επιτρέπει στην τελευταία να οδηγηθεί στην πλάνη ότι απαλλάσσεται από την υποχρέωση απάντησης σε συγκεκριμένο αίτημα. Όμως, η υποχρέωση αυτή δεν επιτρέπει τη συναγωγή της επίσης πεπλανημένης αντιλήψεως ότι η εοπευομένη ή υπό πίεση απάντηση της Διοίκησης επί συνθέτων και λεπτών ζητημάτων με πολλαπλές και πολυεπίπεδες συνέπειες αποτελεί την προσηκουσα διέξοδο.

Ο κ. Κονιδάρης είπε τα εξής:

Η αίτηση για χορήγηση άδειας ίδρυσης ευκτήριου οίκου της «Επιτροπής για την αναγνώριση του Δωδεκάθεου», είναι η μόνη αίτηση που εκκρεμεί αυτή τη στιγμή στο ΥΠΕΠΘ --όλες οι υπόλοιπες έχουν ικανοποιηθεί-- και η καθυστέρηση αυτή έγκειται στη σοβαρότητα του ζητήματος και στις συνέπειες που θα επιφέρει η αναγνώριση του

Δωδεκάθεου ως «θρησκείας» σε μία ολόκληρη ομάδα έννομων σχέσεων, όπως η τέλεση γάμου, η στράτευση, η εκπαίδευση κλπ

Η άποψη της Προέδρου, την οποία κατέθεσε και γραπτώς, και του Καθηγητή κ. Κλαμαρή έχει ως εξής:

Η «θρησκεία του Δωδεκάθεου» έχει παύσει από πολλών αιώνων να θεωρείται θρησκεία. Ήδη από την αρχαία ελληνική εποχή σημαντικές εξέχουσες προσωπικότητες αναζητούσαν άλλες θρησκευτικο-μεταφυσικές αντιλήψεις. Αρκεί ο ουσιαστικά μονοθεϊστικός ορισμός του Δία από τον Αιοχύλο: «Ζεύς αιθήρ, Ζεύς Γη, Ζεύς Ουρανός, Ζεύς τα πάντα χ'ότι τωνδε υπέρτερον». Ο δε Σωκράτης καταδικάστηκε γιατί εισήγαγε νέους θεούς («καινά δαιμόνια»).

Σήμερα το αρχαίο ελληνικό Δωδεκάθεο έχει περάσει στη σφαίρα της μυθολογίας-ιστορίας, αποτελεί δε φαινόμενο αξιοπερίεργο ότι σύγχρονοι άνθρωποι --και μόνο τα μέλη της αιτούσας Επιτροπής στην Ελλάδα-- ισχυρίζονται ότι το Δωδεκάθεο αποτελεί σήμερα «θρησκεία» και δη «γνωστή».

Υπογραμμίζω μερικά σημεία της προφορικής επαφής και του διαλόγου με τους εκπροσώπους του Δωδεκάθεου κατά τη σημερινή συζήτηση.

Κατ' αρχήν βεβαίωσαν ότι πρόκειται για «θρησκεία πολυθεϊστική». Όταν τους ερώτησα πως κρίνουν τη συμπεριφορά του Δία, που για να επετύχει συνεύρεση με κάποια γυναίκα, συχνά την εξαπατούσε προσλαμβάνοντας διάφορες μορφές (ταύρος για την Ευρώπη, κύκνος για τη Λήδα, χρυσή βροχή για τη Δανάη κλπ), απάντησαν ότι συχνά έγγαμοι άνδρες έχουν ερωμένες και όταν ρώτησα αν αυτά ταιριάζουν σε έναν θεό και μάλιστα διαπραττόμενα κατά τρόπο απατηλό, μου απάντησαν ότι είναι μυθολογία.

Όταν ρώτησα πως χαρακτηρίζουν ηθικά τη συμπεριφορά του Απόλλωνα, που φέρεται ότι ξεπέτσιασε ζωντανό τον Μαρούα από ζήλια επειδή έπαιξε αυλό καλύτερα από τον ίδιο, απάντησαν ότι αυτοί δεν ενδιαφέρονται για την ηθική, δεν αναμιγνύουν ηθικά θέματα. Ουσιαστικά ίδια ήταν η θέση τους και για την παραπάνω συμπεριφορά του Δία.

Εντελώς αόριστη, κατά τη γνώμη μου, ήταν η απάντησή τους για το ακριβές περιεχόμενο των βασικών αρχών της «θρησκείας» τους, για τις οποίες επίμονα ρώτησα.

Όσο για τις θρησκευτικές τελετές τους, μας πληροφόρησαν ότι αυτοί ιερουργούν δημόσια σε αρχαίους ναούς ανά την Ελλάδα. Στην ερώτησή μου τι τους χρησιμεύει λοιπόν ο ευκτήριος οίκος, δήλωσαν ότι τον ζητούν «για να μπουν στη λίστα των γνωστών θρησκειών».

Στην ερώτησή μου, αυτή η τελετουργία --αντίστοιχη με τη χριστιανική «Λειτουργία»-- τι περιλαμβάνει, η απάντηση ήταν μάλλον αόριστη.

Από τα ανωτέρω συνάγω ότι οι οπαδοί του Δωδεκάθεου δεν αντιπροσωπεύουν θρησκεία και δη γνωστή. Και μόνη η έλλειψη και άρνηση ηθικής διδασκαλίας αποκλείει την έννοια της θρησκείας. Κεντρικό σημείο κάθε θρησκείας αποτελεί η ηθική διδασκαλία της --καλή ή κακή κατά την κρίση του καθενός-- στην οποία στηρίζει τις ανταμοιβές ή ποινές των ανθρώπων από το θεό στη μέλλουσα ζωή (για μερικές θρησκείες και στην παρούσα ζωή). Εξάλλου το κενό και η αοριστία που προέκυψαν για τις αρχές και τις ηθικές βάσεις της δήθεν «θρησκείας», οι οποίες πρέπει να είναι σαφώς καθορισμένες, αποκλείει τον χαρακτηρισμό της ως γνωστής.

Το μόνο που ήξεραν επακριβώς οι εκπρόσωποι της Επιτροπής του Δωδεκάθεου, ήταν οι περί θρησκευτικής ελευθερίας αποφάσεις του ΕΔΔΑ τις οποίες επαναλάμβαναν κατά κόρον σε συνδυασμό με απειλές για νέα καταδίκη της Ελλάδας.

Συμπέρασμα: Η θεωρία την οποία προσβύει η «Επιτροπή του Δωδεκάθεου» δεν αποτελεί «γνωστή θρησκεία», ο δε ευκτήριος οίκος που ζητούν δεν χρειάζεται ουσιαστικά για την εκπλήρωση των λατρευτικών εκδηλώσεων των οπαδών της.

Γενομένης, τέλος, ψηφοφορίας, αποφασίσθηκε :

1. παμψηφεί, η σύσταση προς το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων να απαντήσει χωρίς άλλη αναβολή στην αίτηση της Επιτροπής του Δεδεκάθεου για την ίδρυση Ευκτήριου Οίκου.

2. με ψήφους 16 υπέρ και 2 κατά, η αποφυγή κρίσεων ή οποιωνδήποτε απόψεων επί της ουσίας του αιτήματός της παραπονούμενης Επιτροπής του Δωδεκάθεου. (οι διαφωνήσαντες εκπρόσωποι των δυο παραπάνω Υπουργείων δεν έχουν, κατά το νόμο, δικαίωμα ψήφου).

Αθήνα, 4 Νοεμβρίου 2003